

נושא השיעור: שני סוגי תפילה – קבועה ומזדמנת

יחידת הוראה: יהדות/השקפה

מטרות לימודיות:

1. התלמידה תלמד את ההבדל בין סוגי התפילות.
2. התלמידה תלמד את הזמנים המסוגלים לכל תפילה.
3. התלמידה תלמד את המושג "אין תפילה ששבה ריקם".
4. התלמידה תלמד את הקשר בין משל לנמשל.
5. התלמידה תלמד חיוב התפילה.

מטרות ערכיות:

6. התלמידה תתחנך ליצור קשר עם הקב"ה על בסיס קבוע.
7. התלמידה תפנים שתפילתה חשובה ומקובלת לפני ה'.
8. התלמידה תתחנך להתכוון בתפילה שתיקנו חכמים.
9. התלמידה תיחשף לרגש בזמן התפילה.

מטרות בתחום מיומנויות הלמידה:

10. התלמידה תתנסה בכתיבה חופשית.
11. התלמידה תרכוש מיומנות השלמת משפט בהתאם לתבנית נתונה.
12. התלמידה תרכוש מיומנות הקשר בין תמונה לרעיון מרכזי.
13. התלמידה תרכוש מיומנות התנהלות דיון בכיתה.

מידע על תלמידות הכיתה:

השיעור יימסר לבנות כיתה ח'. התלמידות מחוברות מאוד לשיעורי יהדות והשקפה. דווקא בשל היותן (חלק מהן) בנות למשפחות רחוקות מהדת, הן שואפות לקלוט כל פיסת מידע הקשור ביהדות ובמהות. קבוצה גדולה של בנות עשויות להתקשות בעניית תשובות ברשות בייחוד בשיעורים שחלקם הגדול הוא דיון.

הקשיים העלולים להתעורר בזמן השיעור:

- תלמידות חסומות רגשית תתקשנה להיחשף ולכתוב על פתק אישי את התפילה שהן זוכרות. בדר"כ נוטות להתחמק בתשובה של "אני לא יודעת לכתוב".

פתרון: עידוד וחיזוקים מצד המורה, הרגעה שהפתקים לא יוקראו בקול, ליווי במהלך הכתיבה ונתינת דוגמא לתפילה של המורה.

- קושי במתן זמן תשובה לחברה. בנות עשויות להיכנס לתוך דברי חברותיהן.

פתרון: הקדמה בעניין מאת המורה ותזכורת תוך כדי מהלך השיעור.

- קושי בהבנת המושג "אין תפילה ששבה ריקם".

פתרונות: - נתינת דוגמא ומשל של אבא וילד.

-מתן סיפורים שסופם נראה בעינינו כ"לא טוב" ובסופו של דבר התגלה שההפיך הוא הנכון.

- נתינת משל "הכוס המלאה".

מקורות להכנת השיעור:

- ספר המידות.
- חומש בראשית.
- שערים בתפילה - הרב פינקוס.
- ספר החינוך "מצוות התפילה" - תל"ג.
- משנה מסכת ברכות פרק ד. ג-ד.

ספרים המצויים בידי התלמידות:

סידור תפילה.

מערך השיעור:

פרוט הזמנים	תוכן השיעור	שיקול דעת דידקטי	הערות
7 דקות.	<p>פתיחה:</p> <p>1. סיעור מוחות "תפילה היא..." "אדם מתפלל כשהוא..."</p> <p>2. כל תלמידה תכתוב על פתק תפילה מיוחדת שלה שהיא זוכרת.</p>	<p>י.מ. 11</p> <p>י.מ. 10</p>	<p></p> <p>הנחת פתקים בצד השולחן.</p>
30 דקות	<p>גוף השיעור:</p> <p>תליית 2 תמונות- חרב וחץ. ש : כיצד התמונות קשורות לתפילה? תשובות הבנות. שני סוגי תפילות ישנן : -תפילת חרב. שדומה לחרב הפוגעת ישירות במטרה. -תפילת חץ. שדומה לחץ המצריך כיוונון מיוחד ותשומת לב רבה בכדי לפגוע במטרה. הבנות נותנות דוגמאות לתפילות. כל הדוגמאות שהבנות הביאו מתאימות לתפילת חרב. מדוע לא מצאנו בסידור דוגמאות לתפילת חץ? משום שאין כאלו בסידור. מדובר בתפילות אישיות שבוקעות מליבו של האדם. חרב- תפילה שתיקנו חכמים. חץ- תפילה מקירות ליבו של האדם. ש : באילו זמנים מתפללים את התפילות? תשובות הבנות. -חרב- תפילה יומיומית קבועה. -תפילה באופן חריג בשעת שמחה/צרה. דוגמאות הבנות לתפילות אישיות וכתיבה על הלוח. ש : איזו תפילה, לדעתכן, חזקה יותר? לפני שנענה תשובה, הקשבנה לסיפורים שאספר : 1. סיפור התותחן.</p>	<p>י.מ. 12</p> <p>י.מ. 12.</p> <p>י.מ. 4.</p> <p>י.מ. 2. י.מ. 13.</p> <p>י.מ. 13.</p>	<p></p> <p>פתיחת סידורים.</p> <p></p> <p></p> <p></p> <p>חזרה קצרה לפתקים מתחילת השיעור. מצ"ב.</p>

		<p>ש : - מה עורר את המפקד לתפילה? - מדוע רצה להתפלל דווקא בתפילה שאותה התפללו כל היהודים בכל הזמנים? - מה גורם, לדעתכן, לתפילה להיות יותר מוצלחת?</p>	
מצ"ב.	<p>י.מ.9.</p> <p>י.מ.8.</p> <p>י.מ.9.</p>	<p>2. סיפור האישה בכותל. תשובות הבנות לשאלה שנשאלה לעיל: איזו תפילה יותר חזקה? בעבר, כשביהמ"ק היה קיים, הקריבו אנשים קורבנות והתפללו מליבם. כך התקבלה תפילתם. לאחר חורבן בית ראשון, כשהמצב הרוחני הידרדר וכבר לא היה ביהמ"ק, ראו החכמים וביניהם רבן גמליאל, שישבו ביבנה (היא נשארה יחידה שלא נחרבה עם החורבן) שיש צורך לסדר ולנסח נוסח מיוחד לתפילה כדי שלא תישכח. אז חיברו את תפילת שמו"ע. חלקים נוספים מהתפילה הם מזמורים מספר התהילים שחיבר דוד המלך. קריאת שמע- מהתורה. התפילות שחיברו חכמים מדויקות מאוד בנוסח ובכוונה שלהן. לכן הן דומות לחרב. אין ספק שכשאנו מתפללים אותן בכוונה יש להן כוח מיוחד מתפילה שמתפללים אותה ללא כוונה. ("תפילה בלי כוונה כגוף בלי נשמה") אבל, גם אם לא מתכוונים בכל התפילה- היא פוגעת ישירות ומתקבלת אצל ה'. לעומת תפילת החרב, יש לנו את תפילת החץ. לכל אדם יש את הזמנים בהם הוא חש שהוא זקוק להוסיף ולבקש במילים שלו, כך הוא מרגיש מחובר יותר לתפילה. לפעמים מתקשים להבין את המילים בתפילה המנוסחת. אבל חשוב מאוד לזכור: בתפילה אישית, הכוונה חייבת להיות מדויקת! בספרים הקדושים כתוב שהאדם צריך להגיע למצב בו הוא "שם נפשו בכפו"- מסכן את חייו, כדי שתתקבל תפילתו. כל אחד שמתפלל תפילה אישית או מתוקנת בכוונה רבה ובדבקות מרגיש שגופו נחלש במידת מה. לזה התכוונו חכמים.</p>	

	<p>י.מ.6.</p>	<p>סיכום ביניים :</p> <p>חרב- אין צורך בכוונה מיוחדת. פוגעת ישירות בכיסא הכבוד. חץ- "ישים נפשו בכפו" כדי שתתקבל תפילתו. ש : מדוע יש צורך בתפילה? תשובות הבנות. הקב"ה מתאווה ומחכה לתפילותינו כדי להיטיב עמנו. הוא רוצה שנשמור אתו על קשר יומיומי ונבקש ונודה לו. -את הצמחים לא הצמיח ה' ביום השלישי לבריאה, אלא העמידן מתחת לפני הקרקע. הם צמחו ביום השישי לאחר שאדם הראשון שנברא באותו יום התפלל לגשם. זוהי דרכו של ה', להיטיב עמנו אבל דרך ההתקשרות שלנו אתו. -האימהות הצדיקות היו עקרות, הן העתירו בתפילות ובכיות וזכו ללדת ילדים צדיקים. למה ה' יצר מצב כ"כ קשה? כדי שהן תתפללנה אליו. מעבר לזכות המיוחדת הנ"ל, יש חובה-מצווה להתפלל בכל יום :</p>	
 <p>מצ"ב</p>	<p>י.מ.5.</p>	<p>"לעובדו בכל לבבכם". איזוהי עבודה שבלב? זוהי תפילה! הרמב"ם אומר : שמצווה להתפלל בכל יום. הרמב"ן חולק עליו ואומר : שמצווה לעזוק ולהתפלל לה' בעת צרה. אז מה עלינו לעשות? על האדם לדעת לשלב נכון בין שני סוגים אלו : ביום יום - התפילה בהתמדה הקבועה להודות לקב"ה ולבקש בקשות. ובאופן חריג - באירועים מזדמנים לבקש ולראות את על אותו דבר המזמן.</p>	
	<p>י.מ.3.</p>	<p>"אין תפילה ששבה ריקם" ש : משהי יכולה להסביר את המשפט שכתבתי על הלוח? תשובות הבנות. לפעמים, אדם מרגיש שהוא מתפלל המון ולא נענה. דבר זה עלול להחליש אותו... האמת היא :</p>	

		<p>שאין לנו יודעים חשבונות שמים! בוודאי שתפילתו נענית! לכל תפילה יש ייעוד רק שלא תמיד רואים את התוצאות באותו רגע. ישנה כוס דמעות בשמים, כשהיא מתמלאת נושעים. אנחנו לא יודעים אף פעם מה מצב המילוי שלה. לכן עלינו להמשיך להתפלל כי אולי עוד לא הגיע השעה. לפעמים מבקשים על משהו מסוים ונענים בדבר אחר בזכות אותה תפילה.</p>	
מצ"ב	י.מ.7.	<p>-סיפור האישה שניצל עוברה מתאונת דרכים שעברה. יכולה להיות סיבה נוספת לשאלה הנ"ל: הסבר מקוצר לרקע הסיפור על חטיפת החייל נחשון וקסמן. הקראת ההספד של אביו בעת הלוויה. ש: "התפללו כ"כ הרבה ולא קיבלו תשובה"- מה דעתכן על תשובתו של האבא? תשובות הבנות:</p>	
מצ"ב		<p>כשילד קטן מבקש מאביו סוכריה יתכן והאב יתן לו וישנה אפשרות שהוא יסרב ויגיד "לא!" הילד הקטן מתייפח אבל האבא יודע שעשה זאת לטובתו ולטובת בריאותו. כך גם ה' - אנחנו ילדיו, הוא אוהב אותנו אהבה רבה ויודע מה טוב בשבילנו. לפעמים אנו מבקשים דבר אך הוא לא לטובתנו. תשובת הקב"ה לתפילה: לא מקבל! וזאת בעצם ישועתנו. עלינו תמיד לזכור לבקש אחרי כל תפילה שה' ימלא משאלות ליבנו לטובה! <u>סיום השיעור:</u></p>	
	י.מ.9.	<p>הקרנת שיר "מילים של תפילה"- חיים ישראל. https://www.youtube.com/watch?v=O7Qwxh1L2dY</p>	

1.קטע א' מתוך הספר "תיאום כוונות" בו מסופר על שלושה בני ישיבות בצוות הטנק במלחמת יוה"ב

"התותחן, המט"ק הקבוע שלנו עדיין לא הגיע, צירפו לנו מט"ק מילואימניק, גידי מכפר סבא. שש שנים היה בלוס אנג'לס, את הטנק שכח כבר, את כובעי הטנקיסטים החדשים לא הכיר כלל, גם אותנו לא הכיר, גם לא את מכשיר הקשר, הוא משוכלל יותר ממה שהיה בזמנם, אבל הוא ילמד הכול תוך כדי תנועה. אל תדאגו, אמר גידי, אני עוד זוכר מה היה לנו בששת הימים, יש לכם הרבה זמן עד שתוציאו כדור. עוד נתארגן בשטחי כינוס, עוד נקבל פקודות ומפות וקוד קשר קרבי ונעשה תיאום כוונות לתותח. עד שנגיע לשטח כינוס אזכר איך סוגרים את כיפת המפקד, ואיך מנסחים את פקודת הירי. בינתיים תבדקו מעגלי ירי, זה העיקר. ותטעינו כמה שיותר פגזים, בעיקר חלולים, הם הכי טובים, אני לא סומך על המעיכים. אף פעם לא סמכתי עליהם.

כששמע גידי את ישעיה קורא לנו להתפלל, עסוק היה בהרכבת המקלע. הוא בדק לו תיאום קנה ותיאום ירי, הרים את עיניו ואמר: חבר'ה, אני רוצה שתדעו עם מי אתם יוצאים למלחמה, אני אתיאיסט. זה היה מזמן. לפני שעלינו למלחמה.

אני יושב בתא תותחן ויודע מי יושב בכל טנק שנפגע. אבל עכשיו אנחנו לא חושבים עליהם. גם לא על עצמנו. עכשיו אנחנו רק מחפשים מטרות ויורים, אנחנו במלחמה. אני אוסף את כל הכוחות ומרכז אותם בכוונות, מתאמץ שאף מחשבה לא תפרוץ לה החוצה. הטנקים הסוריים עומדים על הגבעה ממול. הטנקים הפורצים של הגדוד שלנו נעים למטה, בדרך שבואדי לכיוון חושנייה הם סמוכים להם מאוד. הפלוגה שלנו בחיפוי ליד הכביש. צריך לזהות היטב, שלא לירות על כוחותינו. בדרך כלל לא קשה לי לזהות את הטנקים הסוריים. הסימנים בולטים. יש להם צריח עגול ותותח שונה. אבל הפעם הכול כל כך מעורבב. . . כל רגע קובע לחיים או למוות. אני מוכרח לסמוך על הזיהוי של גידי. הראש שלו מחוץ לצריח כל הזמן, אבל גם האבקושי רואה. המשכנו לירות. עשיתי תיאום קרבי. פגעתי בטנק, הוא כוער מטרה, אני אומר, ועובר לטנק שלי. יריתי עליו באותו כינון. פגעתי גם בו. התעודדתי. ראינו חיילי חי"ר ומשאיות, ירינו עליהם במקלע. קשה לזהות. משאית אחת בוערת באש. הפגזים הלכו וקרבו אלינו. שני טנקים שלנו שעמדו לצדנו מימין נדלקו. אלי אמר שכנראה טנק סורי איגף אותנו ויורה עלינו מן הצד. גידי מנסה לזהות אותו ולא מצליח. גידי ממשיך לתת פקודות לירות לפי התוכנית, לחפות על הפלוגה שנעה למטה. גידי אומר שפגענו בכמה מטרות. השמש בעיניים, אי אפשר לזהות, אנחנו יותר מידי זמן בעמדה, באימונים למדנו שאסור להישאר הרבה בעמדה אחת. חייבים לרדת ולהחליף עמדה עכשיו. גידי אוסר לרדת מן העמדה. אין טנק אחר שיורה עכשיו. אם אין טנק שיורה, לא יורדים מעמדה, כך אמר, מוכרחים לחפות על הפלוגה שנעה בוואדי. גידי היה קורא בקשר: תותחן, אש! אש! בלי להזכיר בפקודה לו את הטווח, ולא את סוג הפגז. לאלי הטען הוא אמר: מה שיש לך מוכן, תטען, אלי היה צועק לי: טענתי חלול! מעיך בקנה! ואני הייתי מכוון למה שראיתי

בחלון תצפית ויורה. הטווחים עכשיו היו כל כך קצרים שהמטרות מילאו את הפריסקופ. לא היה צורך לכוון בעינית. אפילו בחלון תצפית אפשר היה לכוון אליהם. פגו אחד התפוצץ סמוך לטנק, גידי קרא לי לזהות טנק שמצורר אלינו מימין. מסכן אותנו. צודדתי לשם במהירות, מנסה לזהות, לא מצליח, השמש בעיניים, העדשה מלאה בוחק לבן, אני מוכרח. אני מתפלל שתכהה השמש. אנא! רק הפעם, רק לרגע. אני מאמין את העיניים. זיהיתי! אני קורא, יורה חלול! פתאום צעק לי גידי: יורים עלינו. תותחן, טווח קרבי, אש! נהג, אחורה מהר! תותחן, תתפלל! בקושי שמעתי את קולו בסבך הרעשים בקשר, יריתי פגז וצעקתי: תתפלל אתה, גידי! והוא צעק: אבל אני לא יודע! התפללתי. מקירות ליבי צעקתי: אנא ה' הושיעה נא!" (ניתן לדלג על חלק מהתיאור)

2. סיפור אישי:

ראיתי אותה עומדת כפופה ליד אבני הכותל. הטישו בו ניסתה למחות את הדמעות כבר לא הכיל יותר את כמות הדמעות... לא הצלחתי לזוז מהמקום. חיכיתי שתסיים כדי לשוחח עמה. בדיוק אז היא הבחינה בי ופנתה בשאלה: "קרה משהו?" "לא!" עניתי, "בעצם כן, מה קרה לך? למה את בוכה כ"כ?" היא הסבירה לי בכמה מילים שעוברת עליה תקופה לא קלה ומרוב טרדות היא לא מצליחה לפתוח את פיה בתפילה. היום בדיוק "קפצה" לכותל. ופתאום מילות התפילה שמתוך הסידור כ"כ דיברו אליה, כאילו משהו כתב אותן מליבה. ואיך לא תבכה?! היה זה בקטע "אבינו אב הרחמן" "עכשיר", היא הוסיפה, "אני מרגישה הקלה, בטוח שמעתה הכל יהיה יותר טוב בעז"ה. הרגשתי קנאה, מדוע אני לא מתחברת כמוה לתפילה?! ואולי, אולי בעצם אני כן, רק מתביישת לבכות כשיש אנשים מסביבי?????????

סיפור האישה בהריון שניצלה בתאונת דרכים:

אישה שחיכתה במשך 7 שנים לפרי בטן. המשפחה התפללה בלי סוף ולא נראתה הישועה. לאחר 7 שנים נתבשרה שתזכה ללדת בעוד 9 חודשים. אך אף אחד לא הכין אותה לאותו יום בו היא יצאה לעבודה, היה זה בחודש ה-7 להריונה. רכב פגע בה בעודה עוברת את הכביש. בנס ניצלה היא והעובר. אז אמרה אימא שלה: שאלנו לאן נעלמו התפילות של 7 השנים?! הנה הן- סייעו בהצלת 2 נפשות.

3. רמב"ם ורמב"ן על חובת התפילה

ואמנם אין לנו בתורה בזאת המצווה זמן קבוע לעשותה, ומפני כן מסופקים רבותינו בעניין :
הרמב"ם ז"ל כתב בחיבורו הגדול (תפילה א, ב) שמצווה היא להתפלל בכל יום.
והרמב"ן ז"ל (בהשגותיו לספר המצוות מ"ע ה') תפש עליו ואמר, שהתורה לא ציותנו להתפלל בכל יום, וגם
לא בכל שבוע, ולא תייחד זמן בדבר כלל. ותמיד יאמרו זיכרונם לברכה תפילה דרבנן. והוא כמספק יאמר,
שהמצווה היא להתפלל ולזעוק לפני האל ברוך הוא בעת הצרה.
גם הרמב"ם ז"ל בעצמו כתב שאין מניין התפילות ולא מטבע התפילה מן התורה, ואין לתפילה זמן קבוע מן
התורה, אבל מכל מקום חיוב התורה הוא להתחנן לאל בכל יום ולהודות לפניו, כי כל הממשלה אליו
והיכולת להשלים כל בקשה, ע"כ.

4. סיפור חטיפתו של נחשון וקסמן

ב 9-באוקטובר 1994 המתין וקסמן בצומת הטייסים שליד יהוד לטרמפ שייקח אותו לבית של ידידה שלו
ברמלה. הוא עלה למכונית ובה ארבעה מחבלים מארגון חמאס, אשר התחפשו למתנחלים יהודים .
המחבלים לקחו את וקסמן לביר נבאללה שמצפון לירושלים כבן ערובה. למחרת יום חטיפתו העבירו
החוטפים לרצועת עזה קלטת וידאו שבה צולם וקסמן כשאקדח מוצמד לרקתו, מבקש מראש
הממשלה יצחק רבין שישחרר את השייח' אחמד יאסין ועוד 200 אסירים ביטחוניים. לפי המסר שהעביר
וקסמן, אם לא תיכנע ישראל לדרישה, יוציאו אותו להורג ביום שישי בשעה 20:00.

5. הספד לנחשון וקסמן : (הקראת החלקים המודגשים בלבד)

אני רואה אותך כאן נחשון, עם אותו חיוך קבוע.
אתה, על מה שאתה נחשון הקטן והגדול, הצלחת לעשות לעם שלם. למדרגה שאל הצלחת להעלות עם שלם
בימים שסועים, קשים, עם החיוך הזה...

באתי אתמול בלילה אל אבא, אל אימא. אבא תפס אותי וביקש ממני לחשוב על דבר ניסיתי לנחם, להוציא
מילה. אבא עצר אותי ואמר לי "מטריד אותי רק דבר אחד. נו העלה את כל העם למדרגה כזאת גדולה של
אמונה. אני אחראי שזה לא ירד עכשיו".

זה מה שהעסיק את אבא, רגע אחרי שאתה לא היית פה.

רק אתמול הבנתי, מאיזה חומר אתה עשוי.

ידעתי תמיד, כמו שידעתי שלשום שעברתי לפני התיבה ורבבות רבבות, כל בית ישראל, שאגו באותה תפילה

מאוחדת. ידעתי שזה בא מאיזה שהוא כח שאתה מחייך בו...

"שאלו אותי" אמר אבא "התפללו כל-כך הרבה ולא קיבלו תשובה.

ואני אומר "כך הוא אומר לי, קיבלתי תשובה, התשובה הייתה לא!

ולאבא מותר לענות גם לא!"

משם הגעת נחשון ולמקום שכל האמת נמצאת אתה הולך עכשיו.

גם האלוקים שניסה את אברהם, גם אם הפעם לא זכינו

לקבל את הקול של מלאך ה' מן השמיים שאומר

"אל תשלח ידיך אל הנער".

כמה חיכינו לקול הזה.

אבל אנחנו נמשיך להתפלל, נמשיך להאמין ביתר שאת, ביתר עוז.

אנחנו מלמטה ואתה מלמעלה, וביחד בעזרת ה',

את כל מה שחייכת אליו,

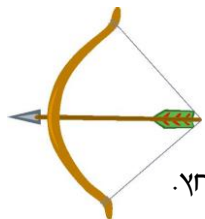
את כל האידיאלים שהאמנת בהם,

את כל האמונה שכל-כך רצית לממש,

ביחד נמשיך לממש אותם כאן.

מראה לוח:

תפילה קבועה ומזדמנת

תפילת חַי.

תפילת חַרְב.

"תפילה היא":

תשובות הבנות.

"אדם מתפלל כשהוא":

תשובות הבנות.

חַרְב | חַי

תשובות הבנות

תפילה אישית מהלב.

בשעת צרה/שמחה.

"ישים נפשו בכפו"

כדי שתתקבל תפילתו.

תפילה שתיקנו חכמים.

יום- יום בהתמדה.

האופן בו נאמרת: אין צורך בכוונה מיוחדת,

פוגעת ישירות במטרה.

המשל:

הנמשל:

זמנה:

"לעובדו בכל לבבכם"- איזוהי עבודה שבלב זוהי תפילה!

"אין תפילה ששבה ריקם"